
6 Beginselen van elektronische rechtspraak binnen redelijke termijn

6.1 Effectieve rechtspraak

Behoorlijke rechtspraak is effectieve rechtspraak. Het beginsel van rechtspraak binnen redelijke termijn betekent volgens artikel 6 EVRM en de jurisprudentie van het EHRM dat rechtszaken voortvarend dienen te worden afgehandeld en dat, indien noodzakelijk, differentiatie plaatsvindt in de wijze van afhandeling. Het kan betekenen dat in de wet termijnen worden aangegeven waarbinnen zaken moeten worden afgehandeld, dat voldoende rechters worden aangesteld of dat voldoende (financiële) middelen beschikbaar zijn om doorlooptijden te verkorten. Voor de rechterlijke macht betekent het dat bij de behandeling van een zaak rekening wordt gehouden met de al verstreken termijn uit voorprocedures en met de specifieke kenmerken van de zaak. Indien nodig, dienen zaken met voorrang te worden behandeld.

In het derde hoofdstuk is beschreven hoe rechterlijke procedures tegenwoordig steeds vaker met behulp van ICT worden ondersteund. Het gebruik van ICT kan de procedure zowel versnellen als vertragen. Als zaken op elektronische wijze aanhangig kunnen worden gemaakt en documenten op elektronische of geautomatiseerde wijze kunnen worden verstuurd, stelt dat de rechterlijke organisatie in staat gegevens direct in zijn systemen te verwerken en aldus de administratieve voorbereiding van de zitting te versnellen. Ook het gebruik van digitale dossiers leidt tot een versnelling van de procedure. Het bestuderen en onderzoeken van een digitaal dossier verloopt sneller dan dat van een papieren dossier. Bovendien is het mogelijk een digitaal dossier met meerdere personen tegelijk te raadplegen. Ook het gebruik van kennissystemen bij de voorbereiding van de zitting en bij het nemen van de beslissing, en de toepassing van courtroom technology leiden doorgaans tot een effectiever gebruik van rechterlijke capaciteit en snellere procedures. De in paragraaf 2.4 genoemde norm, die inhoudt dat van de mogelijkheden van ICT gebruik wordt gemaakt als dit de kwaliteit van rechtspraak verbetert, impliceert dat de rechterlijke procedure dient te worden versneld, waar de inzet van ICT dat mogelijk maakt.

De inzet van ICT kan procedures ook vertragen. Als een sterke afhankelijkheid van ICT ontstaat, leidt de uitval van systemen onmiddellijk tot vertraging van de procedure. De uitval van de elektriciteit bij een rechtbank of het inbreken in de systemen door hackers kan het houden van een zitting of het digitaal aanleveren van documenten onmogelijk maken. Ook de administratieve en inhoudelijke voorbereiding van de zitting lopen dan in het hon-

derd. Een vertraging als gevolg van de inzet van ICT is tevens op meer indirecte wijze mogelijk. Dat rechters de mogelijkheid hebben om gebruik te maken van geavanceerde kennissystemen of databanken, kan ertoe leiden dat zij een verplichting voelen om deze systemen te benutten. Zelfs in zaken die de rechter voorheen snel, 'op routine' en zonder hulp van een systeem, zou hebben afgehandeld. Vooral bij dit soort routinezaken kan het scannen van alle documenten eerder leiden tot tijdverlies dan tot een versnelling.

In dit hoofdstuk staat de vraag centraal welke beginselen van behoorlijke elektronische rechtspraak kunnen worden geformuleerd, waarmee de redelijke termijn kan worden gewaarborgd en waarmee kan worden aangegeven welke kansen – die ICT biedt – dienen te worden benut.

In de literatuur wordt de koppeling tussen rechtspraak binnen redelijke termijn en de toepassing van ICT nauwelijks gemaakt. In een geheel aan de redelijke termijn gewijde dissertatie van Jansen uit 2000 komt het woord ICT of een vergelijkbare term niet voor.²³⁰ Ook in een recente studie naar het versnellingsbeleid in de rechtspraak zoekt men tevergeefs naar aandacht voor ICT als middel om de doorlooptijden te verkorten.²³¹ Dat zou een gevolg kunnen zijn van het feit dat een koppeling tussen de redelijke termijn en ICT te zeer voor de hand ligt. Het feit dat door de rechterlijke macht de laatste jaren meer zaken worden afgehandeld²³² en de constatering dat het gebruik van ICT toeneemt, doen vermoeden dat ICT bijdraagt aan een snellere afhandeling van zaken en daarmee de termijn van afhandeling verkort. Deze hypothese is echter (nog) niet getoetst.

In algemene zin wordt in de literatuur wel aangenomen dat toepassing van ICT leidt tot een versnelling van procedures. De snelheid waarmee informatie kan worden verzameld, verspreid en opgezocht, neemt in sterke mate toe. Tijd en afstand zijn nog nauwelijks beperkende factoren.²³³ Digitale dossiers kunnen minder gemakkelijk zoekraken, termijnen kunnen automatisch worden bewaakt. Toepassing van ICT binnen de justitiële keten is dan ook altijd verbonden geweest aan de wens om procedures efficiënter en effectiever te laten verlopen.²³⁴ Vaak werd aan de inzet van ICT de wens gekoppeld om bezuinigingen te bewerkstelligen. In de praktijk blijkt het overigens lastig om aannemelijk te maken dat automatisering een besparing van kosten met zich mee brengt.²³⁵

Relaties tussen ICT en het beginsel van rechtspraak binnen redelijke termijn worden hieronder besproken aan de hand van twee thema's, die (paragraaf 6.2 t/m 6.3) tot beginsel 11 en 12 leiden.

230. Jansen 2000.

231. Raad voor de rechtspraak 2005.

232. Raad voor de rechtspraak 2004, p. 4.

233. Vgl. Van de Donk en Tops 1992, p. 91.

234. Rademaker 1996.

235. Demkes (1999) beschrijft bijvoorbeeld hoe lastig het te bepalen wat de kosten en baten van telematica-investeringen zijn.

- versnelling van procedures;
- keteninformatisering.

Keteninformatisering is van belang in verband met de redelijke termijn vanwege de eis die het EHRM stelt, dat de termijn niet alleen betrekking heeft op de afhandeling door de rechterlijke macht, maar ook ziet op de termijn die is verstreken voorafgaand aan de rechterlijke procedure. Het gaat, met andere woorden, niet alleen om de snelheid van de afhandeling door de rechter, maar om de versnelling door de ‘keten’ als geheel.²³⁶

6.2 Versnelling van procedures

Beginsel 10: beginsel van voortvarendheid

Zaken dienen voortvarend te worden behandeld, rekening houdend met de mogelijkheden die ICT biedt.

ICT kan rechtspraak op diverse manieren kan versnellen. In de richtlijnen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa wordt de waarde van ICT voor de snelheid van de afhandeling van rechterlijke procedures een aantal malen genoemd.²³⁷ Eerder werden al Van Dijk en Reiling²³⁸ geciteerd die voorbeelden noemen van manieren waarop ICT rechtspraak kan versnellen: digitale beschikbaarheid van dossiers, snel zoeken in deze dossiers, procesvoering per e-mail, videoconferentie voor het verhoren van getuigen en deskundigen, geautomatiseerde afhandeling en flexibele inzet van rechters.²³⁹ Gaakeer beschrijft een voorbeeld dat de versnelling van de procedure bij de rechter door toepassing van videoconferentie illustreert.²⁴⁰ De besparing van tijd en kosten is vooral bij videoconferentie met het buitenland enorm.²⁴¹

236. Bekende ketens zijn de (jeugd-)strafrechtketen en de vreemdelingenketen. Zie: Grijpink 1997; Grijpink 1999; Grijpink 2002.

237. Bijv.: Rec(2001)3; Rec(2001)2; Rec(86)12.

238. Delen uit dit citaat zijn eerder gebruikt, in paragraaf 3.2, om aan te geven wat de mogelijkheden van ICT in de toekomst kunnen zijn. In dit hoofdstuk kunnen dezelfde delen uit het citaat worden geplaatst in het licht van de redelijke termijn.

239. Van Dijk en Reiling 2002, p. 290.

240. Gaakeer 2005. In een Nederlandse strafzaak moesten enige tijd geleden twee getuigen door de rechter-commissaris worden gehoord die op dat moment in Australië in een rechtszaak waren verwikkeld. Gewoonlijk zou een zogenaamde rogatoire commissie van zeven personen voor vijf dagen zijn vertrokken naar Australië om dit verhoor af te nemen. In dit geval koos men ervoor om gebruik te maken van de apparatuur voor videoconferentie die aanwezig was bij het Joegoslavië Tribunaal in Den Haag. Het verhoor duurde acht uur. In plaats van de tijd en de kosten die de reis van de rogatoire commissie met zich meebracht, waren er slechts kosten voor de videoverbinding. Ook de tijdswinst is evident.

241. De kosten zijn slechts indirect van belang voor de juridische kwaliteit van het proces, omdat door besparingen wellicht meer geld overblijft om te besteden aan een kwaliteitsverbetering. Op de financiële consequenties van de inzet van ICT wordt daarom niet nader ingegaan.

Recente cijfers van de Raad voor de rechtspraak bevestigen het beeld dat de inzet van ICT bijdraagt aan een versnelling van de rechterlijke procedure. In het *Jaarplan 2004* staat dat 'de doeltreffendheid van handelszaken is bevorderd, onder meer door strikte naleving van het landelijk rolreglement, digitale aanlevering van zaken bij enkele gerechten en een gestandaardiseerde, geautomatiseerde vonnisproductie'.²⁴² Ondanks een forse stijging van de instroom van handelszaken, namen de gemiddelde doorlooptijden van handelszaken zonder verweer (de categorie waar de gestandaardiseerde afhandeling betrekking op heeft) met 9% af.²⁴³ Het lijkt waarschijnlijk dat de toepassing van ICT heeft bijgedragen aan de versnelling.

De vraag is welke beginselen van behoorlijke elektronische rechtspraak kunnen worden geformuleerd om de redelijke termijn te waarborgen of waarmee kan worden aangegeven op welke wijze processen dienen te worden versneld.

Een eerste beginsel zou kunnen zijn dat ICT moet worden ingezet, als aantoonbaar is dat de rechterlijke procedure daardoor sneller verloopt.²⁴⁴ Dit potentiële beginsel vloeit voort uit de eerder beschreven norm, die inhoudt dat het gebruik van technologie soms verplicht kan zijn (paragraaf 2.4). Soms is door de inzet van ICT een zodanige versnelling van de procedure mogelijk dat het onredelijk is om in die gevallen nog af te zien van het gebruik ervan. Een gevolg van de toepassing van ICT zou daarom kunnen zijn, dat de termijn die als 'redelijk' moet worden beschouwd, korter wordt. Met andere woorden: voor 'elektronische' afhandeling van zaken zouden wel eens andere termijnen kunnen gelden dan voor niet-elektronische afhandeling. In bepaalde gevallen wordt het dan onredelijk en in juridisch opzicht zelfs onrechtvaardig om de procedure langer te laten duren dan noodzakelijk is. Voor het gebruik van papieren dossiers, schriftelijke uitwisseling van stukken en lijfelijke aanwezigheid van procesdeelnemers zou in bepaalde gevallen een extra rechtvaardiging moeten worden gegeven als blijkt dat de procedure dientengevolge langer duurt.

Een voorbeeld ter illustratie. In artikel 6:14 lid 2 Awb staat dat de rechtbank waarbij een beroepschrift wordt ingediend, daarvan *zo spoedig mogelijk* kennis geeft aan het bestuursorgaan dat het bestreden besluit heeft genomen. De term 'zo spoedig mogelijk' kan worden beschouwd als een uitwerking van het beginsel van rechtspraak binnen redelijke termijn. Volgens de Landelijke richtlijn procesregeling bestuursrecht betekent dit dat de rechtbank deze kennisgeving binnen één week verzendt nadat het beroepschrift

242. Raad voor de rechtspraak, *Jaarverslag 2004*, p. 27.

243. Raad voor de rechtspraak, *Jaarverslag 2004*, p. 28.

244. De discussie in dit hoofdstuk heeft door het ontbreken van literatuur waarin een duidelijke relatie wordt gelegd tussen kortere doorlooptijden en het gebruik van ICT een ander, meer explorerend karakter dan de vorige hoofdstukken.

bij de griffie is ingekomen.²⁴⁵ De termijn die als ‘redelijk’ mag worden beschouwd, is gerelateerd aan: de tijd die het duurt om een poststuk in ontvangst te nemen, te registreren, intern te versturen en te verwerken en een uitgaande kennisgeving te formuleren, te registreren en per post te versturen. Als een beroepschrift op elektronische wijze wordt ingediend, bijvoorbeeld via een formulier op Rechtspraak.nl, kan het bestuursorgaan hiervan direct, bijvoorbeeld per e-mail, in kennis worden gesteld. Op dat moment is er geen grond meer *en wordt het onredelijk* om een week te wachten met het versturen van de kennisgeving. Dat zaken voortvarend dienen te worden behandeld, rekening houdend met de mogelijkheden die ICT biedt, kan worden beschouwd als een beginsel van behoorlijke elektronische rechtspraak.

In het beginsel van voortvarendheid wordt gesproken over ‘rekening houdend met’ in plaats van ‘in overeenstemming met’, omdat het gebruik van ICT er niet altijd toe hoeft te leiden dat zaken sneller worden afgehandeld. Er kunnen goede gronden zijn om de tijd die wordt gewonnen als gevolg van het gebruik van ICT, te benutten voor, bijvoorbeeld, het zorgvuldig bestuderen van het dossier of het langdurig horen van personen. Vanuit het oogpunt van de redelijke termijn en versnelling van de afhandeling, ligt het echter in de rede dat rechterlijke procedures doorgaans sneller dienen te verlopen dan het geval is zonder ICT en dat de inzet van ICT in elk geval niet leidt tot een vertraging in de afhandeling.

Bij een al te sterke afhankelijkheid van ICT bestaat het risico dat de procedure wordt vertraagd als systemen – om wat voor reden ook – uitvallen. Voor die gevallen zal een ‘noodscenario’ aanwezig moeten zijn dat, bijvoorbeeld, voorziet in het gebruik van backups of noodsystemen. De eerder geformuleerde beginselen van continuïteit en vindbaarheid dienen ook als waarborg voor de redelijke termijn.

6.3 Keteninformatisering

Beginsel 11: beginsel van ketenregie

Informatie-uitwisseling tussen de rechterlijke organisatie en zijn ketenpartners dient – waar mogelijk – elektronisch te verlopen.

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk al is aangegeven, ziet het beginsel van rechtspraak binnen redelijke termijn ook op de snelheid van de afhandeling door de ‘keten’ als geheel. Dat wil zeggen: door de rechterlijke macht en zijn ketenpartners. Zoals Van Dijk en Reiling het uitdrukken:

245. *Staatscourant* 2005, 53.

“De strafrechtspleging van 2008 kan veel effectiever zijn. Preventief gehechte verdachten kunnen nog op de dag van hun aanhouding aan een rechter worden voorgeleid in een videoconferentie. De politie stuurt de bevindingen van haar onderzoek online aan het OM en het OM vervolgt aan de rechter. Alle partners in de keten (de politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering, de kinderbescherming, de Haltbureau’s, de rechtspraak, de justitiële inrichtingen) werken zodanig op elkaar afgestemd dat zaken volgens vaste patronen binnen vooraf afgesproken, korte termijnen worden afgewikkeld.”²⁴⁶

Bij toepassing van ICT in een keten spreekt men meestal over keteninformatisering. In de literatuur worden de begrippen ‘keten’, ‘ketenpartners’ en ‘keteninformatisering’ op verschillende manieren uitgelegd. Binnen de rechterlijke organisatie wordt met betrekking tot de toepassing van ICT een brede definitie gehanteerd van het begrip ketenpartners. Onderscheid wordt gemaakt tussen:

- regelmatig terugkerende partijen;
- incidentele procespartijen;
- ketenpartners die geen procespartij zijn.²⁴⁷

In de literatuur wordt meestal pas van ketens gesproken als sprake is van veel autonome partijen, met: onduidelijke of tegengestelde belangen, bestuurlijke en administratieve complexiteit en externe druk vanuit de samenleving.²⁴⁸ In literatuur over ketens en keteninformatisering in de private sector gaat het vaak om een keten georganiseerd rondom fysieke producten.²⁴⁹ In de publieke sector, waartoe de rechterlijke macht behoort, gaat het meestal om ketens van gegevens. Grijpink omschrijft een keten als volgt:

“Dat (ketens, RH) zijn grootschalige processen met een maatschappelijk product als resultaat, bijvoorbeeld inkomensondersteuning, veiligheid, of overleven. In een maatschappelijke keten werken veelal honderden, zo niet duizenden organisaties samen zonder een duidelijke gezagsverhouding, in steeds wisselende combinaties afhankelijk van het concrete geval, (...) Een belangrijk uitgangspunt voor ons begrip ‘keten’ is (...) dat ketenpartijen die samenwerking alleen maar opbrengen, als zij daartoe worden gedwongen door een dominant ketenprobleem. Een dominant ketenprobleem is een probleem dat geen der partijen op eigen doft kan oplossen.”²⁵⁰

246. Van Dijk en Reiling 2002, p. 290.

247. Stam & Ziel 2003.

248. Grijpink 2002, p. 8.

249. Zie voor een aantal voorbeelden: Van der Aa & Konijn 2001.

250. Grijpink 2005, p. 5.

Waar in relatie tot rechtspraak over ketens en keteninformatisering wordt gesproken, is in feite sprake van, zoals Bekkers het noemt, ‘interorganisationele informatieverwerking’.²⁵¹ Hij omschrijft dit als: “het geheel van middelen, afspraken, procedures, systemen en infrastructuren dat het mogelijk maakt afzonderlijke organisaties van elkaars gegevens gebruik te laten maken voor eigen en/of gemeenschappelijke doelen”.²⁵² Een dergelijk gemeenschappelijk doel van de rechterlijke macht en zijn ketenpartners zou kunnen zijn: de zorg voor rechtshandhaving binnen redelijke termijn.

Samenwerking en afstemming tussen de rechterlijke macht en zijn ketenpartners (vooral de regelmatig terugkerende partijen) is van groot belang om de procedure te versnellen door, bijvoorbeeld, elektronische uitwisseling van documenten of door verdachten of getuigen te horen via een videoconferentie. Samenwerking is van belang voor de rechterlijke macht als zender en als ontvanger van informatie. Bij videoconferentie is de noodzaak tot samenwerking met ketenpartners evident als een beeld- en geluidsverbinding tot stand wordt gebracht tussen de rechtbank en een huis van bewaring, waarover de rechtbank geen zeggenschap heeft. Zonder ketensamenwerking is videoconferentie niet mogelijk.²⁵³

Afstemming en samenwerking in de keten betekent dat over tal van vraagstukken afspraken moeten worden gemaakt. Bekkers noemt de volgende vraagstukken.

- Zijn organisaties wettelijk verplicht om bepaalde gegevens te verstrekken en/of heeft een organisatie de bevoegdheid om gegevens te vragen?
- Op welke wijze worden gegevens uitgewisseld, wat is de inhoud van de gegevens en hoe worden zij gebruikt?²⁵⁴
- Is sprake van eenzijdige of wederkerige informatieverwerking?
- Vindt gegevensverwerking op ad hoc basis plaats of op structurele basis?
- Hoeveel gegevens worden uitgewisseld?
- Vindt gegevensuitwisseling plaats door middel van fysieke media, zoals papier of cd-roms, is sprake van online overdracht, worden gegevens periodiek elektronisch verstuurd?²⁵⁵
- Wordt gebruikgemaakt van bestaande netwerken of van het internet?
- Voor welk doel worden gegevens gebruikt?

251. Bekkers 2000.

252. Bekkers 1998, p. 58-59.

253. Tenzij men het middel alleen inzet ten behoeve van vergaderingen binnen de eigen organisatie.

254. Deze afspraken kunnen bijvoorbeeld in een zogenaamd ‘informatieprotocol’ worden neergelegd.

255. De GBA (Gemeentelijke Basisadministratie) is hier een voorbeeld van: eenmaal per dag worden wijzigingen in het bevolkingsregister naar gemeenten verstuurd.

- Aan welke kwaliteitseisen dienen gegevens te voldoen?
- Op welke wijze worden bestanden gekoppeld?²⁵⁶

Hoe het antwoord op deze vragen luidt, is in sterke mate afhankelijk van de specifieke situatie waarin sprake is van ketensamenwerking. Algemene beginselen zijn hierover niet te geven. Dát ketenafstemming dient plaats te vinden, is vanuit het oogpunt van rechtspraak binnen redelijke termijn wel noodzakelijk. Van de staatsmachten gezamenlijk mag worden verlangd te bewerkstelligen dat informatie-uitwisseling elektronisch verloopt tussen de ketenpartners die tot de overheid behoren, zoals de rechterlijke macht, bestuursorganen en het Openbaar Ministerie, en professionals zoals advocaten. Dit sluit aan bij het beginsel van nevenschikking voor niet-professionals, dat ook inhoudt dat professionele organisaties in sommige situaties kunnen worden verplicht om gebruik te maken van ICT.²⁵⁷ De overheid heeft in de zorg voor keteninformatisering een voortrekkersrol. Dat blijkt ook uit de initiatieven die worden genomen in het kader van de elektronische overheid om ketenregie te bewerkstelligen.²⁵⁸ Het beginsel van ketenregie betekent dat informatie-uitwisseling binnen de overheid en van de overheid met professionele procespartijen – waar mogelijk – elektronisch verloopt.

6.4 Hoofdstukconclusies

De jurisprudentie over het beginsel van rechtspraak binnen redelijke termijn levert een weinig uitgekristalliseerd beeld op van concrete termijnen die als redelijk of onredelijk moeten worden beschouwd. Wel zijn enkele criteria ontwikkeld om te kunnen beoordelen of sprake is van een onredelijke termijn, zoals: de ingewikkeldheid van een zaak, het gedrag en het belang van de partijen en de bestuurlijke en rechterlijke activiteit.²⁵⁹ Op de invloed van het al dan niet gebruiken van ICT wordt in de jurisprudentie niet ingegaan. Toch kan ICT de rechterlijke procedure op bepaalde onderdelen zodanig versnellen dat het *onrechtmatig* kan zijn om dezelfde termijnen te hanteren als bij een procedure waarbij geen gebruik wordt gemaakt van ICT. Het omgekeerde is ook mogelijk: dat het gebruik van ICT in bepaalde gevallen juist leidt tot een vertraging van de procedure. Kortom: de inzet van ICT beïnvloedt de termijn van afhandeling en daarmee de termijn die als redelijk moet worden beschouwd.

De in dit hoofdstuk geformuleerde beginselen van elektronische rechtspraak binnen redelijke termijn bieden inzicht in de betekenis van ICT voor de redelijke termijn. Zij vormen een kader voor nadere gedachtevorming over de risico's en kansen van ICT die betrekking hebben op rechtspraak binnen redelijke termijn.

256. Bekkers 1998, p. 60.

257. Zie paragraaf 4.3.

258. http://www.minbzk.nl/onderwerpen/ict_en_de_overheid/ketenregie_en

259. Zie paragraaf 2.3.

Op basis van een literatuurstudie zijn de beginselen 11 en 12 van elektronische rechtspraak binnen redelijke termijn geformuleerd:

- voortvarendheid (paragraaf 6.2);
- ketenregie (paragraaf 6.3).

Rechtspraak binnen redelijke termijn is bij toepassing van ICT onlosmakelijk verbonden met het elektronische berichtenverkeer. De eerder geformuleerde beginselen van continuïteit (paragraaf 4.2), nevenschikking voor niet-professionals (paragraaf 4.3), vindbaarheid en bestendigheid (paragraaf 4.4) en betrouwbaarheid (paragraaf 4.5), zijn daarom ook van toepassing op elektronische rechtspraak binnen redelijke termijn. Van deze beginselen wordt een voorbeeld gegeven waarbij het beginsel wordt toegepast op de *elektronische* redelijke termijn.

Continuïteit

Procesdeelnemers mogen rekenen op het in stand houden van informatierelaties die zijn aangegaan. Het beginsel van continuïteit geeft invulling aan dit uitgangspunt. Het gedrag van partijen en de voortvarendheid van het functioneren van de rechterlijke organisatie, zijn van invloed op de termijn die als redelijk moet worden beschouwd. Men moet, met andere woorden, weten wat men aan elkaar heeft. De rechterlijke organisatie moet handelen als een betrouwbare wederpartij. Als zij dat niet doet, kan het procespartijen in bepaalde gevallen niet worden verweten dat zij documenten te laat hebben ingediend of te laat hebben gereageerd.

Nevenschikking voor niet-professionals

Het beginsel van nevenschikking, dat betrekking heeft op het openstellen van de niet-elektronische weg voor niet-professionals, is ook van belang voor de redelijke termijn. Degenen die geen gebruik kunnen maken van ICT moeten ook bepaalde garanties blijven houden ten aanzien van de voortgang van hun zaak. Verdragen die mede het gevolg zijn van het feit dat niet-professionele procesdeelnemers geen gebruik hebben gemaakt van ICT, dienen hen niet te worden aangerekend. Voor professionals kunnen in de toekomst wellicht kortere termijnen worden gehanteerd, als ervan wordt uitgegaan dat zij wel in staat zijn gebruik te maken van ICT.

Vindbaarheid

Het vereiste dat gegevens over de procedure op elektronische wijze goed te vinden, begrijpelijk en actueel moeten zijn, is ook van invloed op de redelijke termijn. Als, bijvoorbeeld, het overschrijden van een termijn door één van de procespartijen het gevolg is van verkeerde of onvindbare informatie op Rechtspraak.nl, is dat deze procespartijen niet altijd aan te rekenen.

Bestendigheid

Het beginsel van bestendigheid, dat betekent dat zo veel mogelijk gebruik wordt gemaakt van duurzame en algemeen beschikbare technologie, is ook voor het waarborgen van de redelijke termijn van belang. Als professionele procesdeelnemers documenten op elektronische wijze naar het gerecht willen sturen, maar hierin belemmerd worden doordat het gerecht software of hardware gebruikt die verouderd is of niet voldoet aan bepaalde standaarden, valt het hen niet aan te rekenen als zij dientengevolge de procedure vertragen.

Betrouwbaarheid

Het beginsel van betrouwbaarheid waarborgt dat procesdeelnemers die met elkaar communiceren en gegevens uitwisselen, elkaar moeten kunnen vertrouwen. Ook de betrouwbaarheid van de verbinding en de elektronische documenten moet zijn gewaarborgd. Als de betrouwbaarheid in bepaalde gevallen niet kan worden gegarandeerd, beïnvloedt dat het elektronische berichtenverkeer direct in negatieve zin. Dit heeft rechtstreeks invloed op de termijn die als redelijk moet worden gekwalificeerd.

Het gebruik van ICT is tot nu toe gekoppeld aan de toegankelijkheid en openbaarheid van rechtspraak en – in het onderhavige hoofdstuk – aan rechtspraak binnen redelijke termijn. Artikel 6 EVRM bevat nog twee andere beginselen die nog niet zijn besproken: (1) de onafhankelijkheid en onpartijdigheid en (2) de eerlijke behandeling. In de volgende hoofdstukken wordt het gebruik van ICT gekoppeld aan deze aspecten van een behoorlijke procedure.